

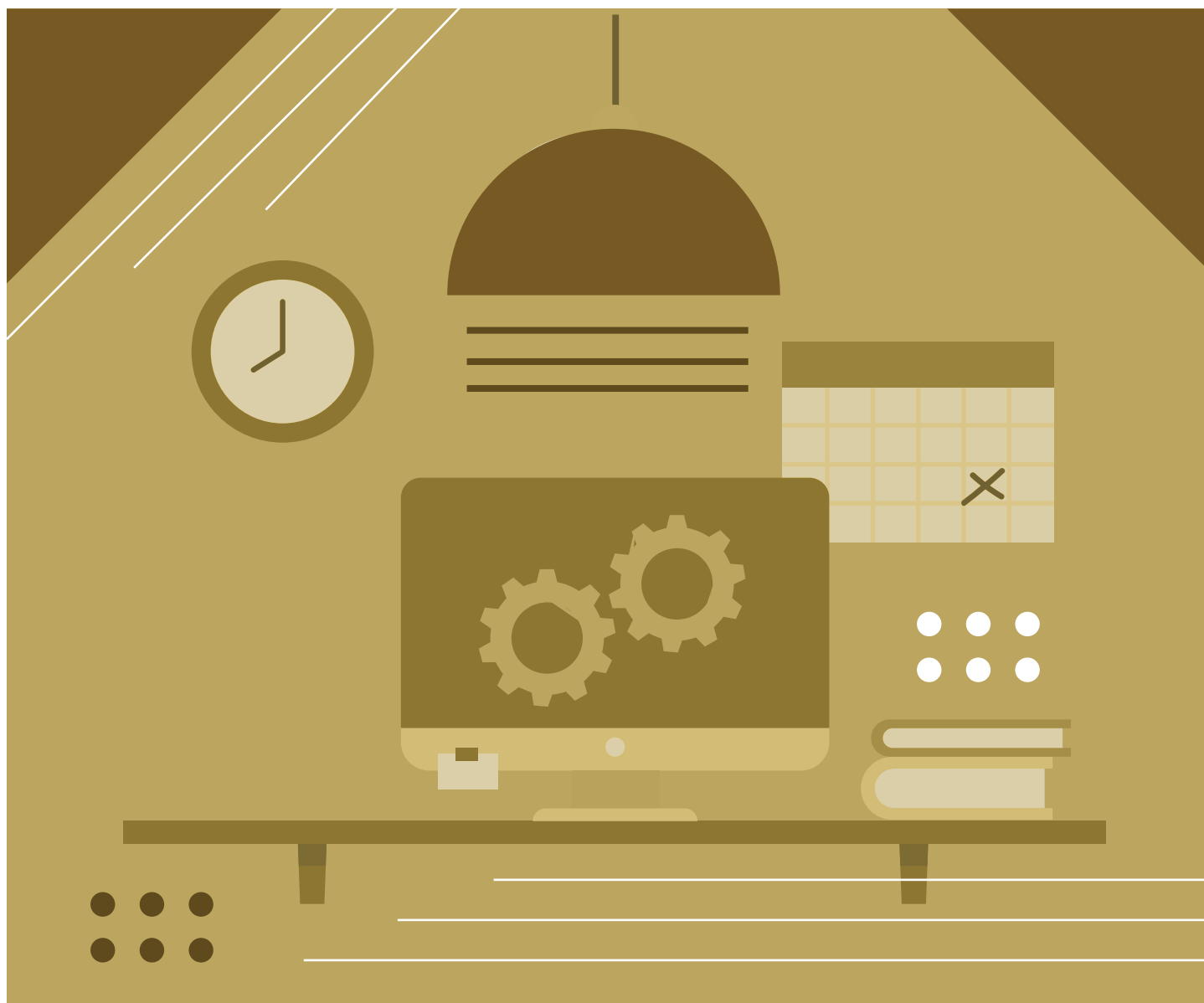

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΗΓΗ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ Ή ΚΥΤΤΑΡΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ;

Λόης Λαμπριανίδης,
Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας,
τ. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων, Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης

ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΗΓΗ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ Ή ΚΥΤΤΑΡΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ;

Λόης Λαμπριανίδης,
Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας,
τ. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων, Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης

Οκτώβριος 2021

Πρόσφατα, ο Υπουργός Ανάπτυξης Α. Γεωργιάδης ξεκαθάρισε ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, με έναν, δύο, τρεις ή και περισσότερους εργαζόμενους, θα έχουν δυνατότητα για πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό, αλλά και φορολογικές απαλλαγές, μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα συγχωνευθούν. Πρόβαλε δε ως λόγο για αυτήν την κυβερνητική πρόθεση ότι αυτό απαιτούν οι κανόνες της σύγχρονης οικονομίας, καθώς, κατά τη γνώμη του, το μικρό επιχειρηματικό μέγεθος de facto υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα και ναρκοθετεί την επιβίωση των επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια, θεωρεί «ξοφλημένες» τις μικρές επιχειρήσεις, εκτός εάν συγχωνευθούν. Υποστήριξε μάλιστα ότι αυτό αποτελεί και ευρωπαϊκή πρακτική.

Στην ίδια λογική, πρόσφατο νομοσχέδιο της κυβέρνησης, παρέχει έκπτωση 30% από τον φόρο εισοδήματος επί τρία έτη στις συγχωνευόμενες επιχειρήσεις και σειρά άλλων φοροαπαλλαγών, χωρίς μάλιστα να διασφαλίζει ότι δεν πρόκειται για συγχώνευση με άνισους όρους (δηλαδή ότι μια πολύ μεγάλη επιχείρηση στην πράξη εξαγοράζει/απορροφά κάποια/κάποιες μικρότερες). Με το προβλεπόμενο στο νομοσχέδιο όριο ότι η δημιουργούμενη νέα συγχωνευμένη εταιρία θα πρέπει να υπερβαίνει σε κύκλο εργασιών το 150% της μεγαλύτερης από τις συγχωνευόμενες, δεν αποφεύγουμε την επικράτηση μιας κυρίαρχης εταιρίας στις συγχωνευόμενες, καθώς θα παραμένει κατά πάσα πιθανότητα κυρίαρχη. Για να μη συμβεί αυτό το ποσοστό θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερο από 200%. Εάν πρόκειται απλώς για εξαγορά/απορρόφηση, με μια κυρίαρχη εταιρία να αποκτά τον έλεγχο μερικών άλλων, δεν κατανοούμε γιατί αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί με χρήματα της ελληνικής κοινωνίας.

Αναμφίβολα υπάρχει ένα ζήτημα με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. **Η κυβέρνηση Μητσοτάκη, και στην περίπτωση αυτή, ακολουθεί τη γνωστή τακτική της: εντοπίζει κάποιο πρόβλημα, κάποια κρίση¹, το χαρακτηρίζει ως μείζον, και το «επιλύει» εντάσσοντάς το στη μακροπρόθεσμη στρατηγική της, η οποία στοχεύει να αλλάξει τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της χώρας σε μια νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση σε όλα τα επίπεδα.** Φαίνεται να ικανοποιείται με το, ξεπερασμένο πλέον, νεοφιλελεύθερο μοντέλο της «φτηνής» ανάπτυξης (χαμηλό κόστος εργασίας, χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές για τις επιχειρήσεις, περιορισμένη προστασία περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς κ.ά.), στο πλαίσιο του οποίου ο μοχλός ανάπτυξης είναι η αγορά και συγκεκριμένα οι μεγάλες επιχειρήσεις – και με αυτή την έννοια, οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν κατάλοιπο του παρελθόντος που πρέπει να εξαλειφθεί.

¹ Ο Ραμ Εμμάνουελ, στενός συνεργάτης του Ομπάμα, έχει υποστηρίξει: «You never let a serious crisis go to waste... it's an opportunity to do things you think you could not do before». Η κυβέρνηση ακολουθεί κατά πόδας τη ρήση αυτή.

Σε όλες τις χώρες, οι ΜμΕ (δηλαδή οι επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 250 εργαζόμενους) αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα, συμβάλλοντας ιδιαίτερα στην απασχόληση και επομένως στην κοινωνική συνοχή και ειρήνη. Δεν αποτελούν και δεν νοούνται ως υπολειμματικά μεγέθη. Αυτό που διαφοροποιεί την ελληνική οικονομία είναι το αρκετά υψηλότερο ποσοστό των πολύ μικρών επιχειρήσεων σε σχέση με τον μ.ό. των χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΕ (μέχρι 9 απασχολούμενοι: Ελλάδα 94,6% έναντι 93,3% ΕΕ Πίνακας 1, αλλά παρατηρείται μια έντονη τάση μείωσής τους από 829.229 το 2008 σε 738 584 το 2021). Αναμφίβολα, το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, που μάλιστα αδυνατεί να μετασχηματισθεί σε κάτι μεγαλύτερο, αποτελεί συχνά, αλλά όχι πάντα και υποχρεωτικά, ανεξάρτητη μεταβλητή δυσλειτουργιών και οδηγεί σε χαμηλή παραγωγικότητα, χαμηλό βαθμό διεθνοποίησης, αδυναμία μετασχηματισμού, δικτύωσης και ανάπτυξης οικονομιών κλίμακας. Είναι επίσης αναμφίβολο πως οι μεγάλες επιχειρήσεις με απασχόληση πάνω από 250 άτομα ενώ είναι ελάχιστες (0,07%), έχουν δυσανάλογα μεγάλη συμμετοχή τόσο στην απασχόληση (17,04%) όσο και στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία (46,97% - Πίνακας 1). Όμως εδώ έρχεται η σημασία της πολιτικής, δηλαδή πώς θα μπορούσε να βοηθήσει στον μετασχηματισμό των μικρού μεγέθους επιχειρήσεων σε κάτι πιο παραγωγικό και μακροπρόθεσμα βιώσιμο για την οικονομία και την κοινωνία

Πίνακας 1: Αριθμός επιχειρήσεων, απασχολούμενων και παραγόμενη προστιθέμενη αξία ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης στην Ελλάδα και στην ΕΕ28, 2020

Μέγεθος επιχείρησης/ αριθμός απασχολούμενων	Αριθμός επιχειρήσεων			Αριθμός απασχολούμενων			Προστιθέμενη Αξία		
	Ελλάδα		ΕΕ 28	Ελλάδα		ΕΕ 28	Ελλάδα		ΕΕ 28
	Αριθμός	%	%	Αριθμός	%	%	δισ €	%	%
Πολύ Μικρό <9	680.038	94,57	93,25	1.217.952	46,91	29,63	8,5	19,69	18,74
Μικρό 10-49	34.701	4,83	5,68	603.944	23,26	19,75	6,9	15,94	17,02
Μεσαίο 50- 249	3.819	0,53	0,88	331.976	12,79	15,78	9,1	21,11	17,28
Μεγάλο >250	522	0,07	0,18	442.391	17,04	34,84	18,7	43,26	46,97
Σύνολο	719.080	100,00	100,00	2.596.263	100,00	100,00	43,3	100,00	100,00

Πηγή: SBA https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/performance-review_en

Η πολιτική του κυβερνώντος κόμματος έχει σαφή προσανατολισμό προς τις μεγάλες επιχειρήσεις. Είτε π.χ. στραφεί κάποιος στον χώρο των ιδεών και στην Έκθεση Πισσαρίδη (όπου συστηματικά το μικρό μέγεθος σχετίζεται αποκλειστικά με προβλήματα) είτε πάλι στον χώρο της πράξης και στις διαδοχικές παρεμβάσεις της κυβέρνησης της ΝΔ στην παροχή κινήτρων μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου, των Στρατηγικών Επενδύσεων κοκ, πάντα είναι σαφές ότι η μερίδα του λέοντος προορίζεται για τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Επομένως, με δεδηλωμένη την κυβερνητική πρόθεση για σαφή προτίμηση των μεγάλων επιχειρήσεων και προνομιακή μεταχείρισή τους -ενώ παράλληλα όχι μόνο δεν επιδεικνύεται πρόθεση για στήριξη προς τις μικρές και ιδίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, αλλά μάλλον για περαιτέρω παρεμπόδισή τους σε κρίσιμα θέματα όπως η άνιση εις βάρος τους χρηματοδότηση, εντείνοντας επομένως τα όποια (άλλοτε αντιμετωπίσιμα ή όχι) μειονεκτήματα εκ του μεγέθους τους- ανακύπτει το ερώτημα εάν η ακολουθούμενη πολιτική είναι όντως η ενδεδειγμένη για την ανάπτυξη της χώρας. Αυτό που φαίνεται βέβαιο είναι πως οδηγούμαστε στο κλείσιμο χιλιάδων ΜμΕ και στην ανατροπή του παραγωγικού μοντέλου της μεταπολιτευτικής Ελλάδας με βίαιο τρόπο και με πολύ σημαντικές δυνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση. Μεγάλα τμήματα του πληθυσμού οδηγούνται «στην έξοδο» από την παραγωγική διαδικασία χωρίς πρόβλεψη για το τί τι θα γίνει, καθώς αντί για τη δρομολόγηση ενός σχεδιασμένου παραγωγικού μετασχηματισμού, με όρους μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και ανθεκτικότητας, παρατηρούμε μία «εκκαθάριση» που εμφανίζεται ως αυθόρμητη προσαρμογή στα δεδομένα της αγοράς.

Δεν θα διαφωνήσουμε βεβαίως στο ότι είναι δύσκολο να εκμεταλλευθεί κανείς τις οικονομίες κλίμακας, αν παραμένει πολύ μικρός. Είναι επίσης πιθανό ότι και η απόκτηση ή δημιουργία υψηλής τεχνολογίας, και η σχετική με αυτήν αναβάθμιση της παραγωγικότητας, έχουν συχνά σχέση με το επιχειρηματικό μέγεθος. Όμως είναι ένα πράγμα να βλέπει κάποιος ότι έως έναν τουλάχιστον βαθμό το επιχειρηματικό μέγεθος μπορεί να λειτουργεί αναπτυξιακά και με όρους ποσοτικής μεγέθυνσης και με όρους ποιοτικού πλουραλισμού, και τελείως άλλο να προσπαθεί να το επιβάλλει μέσω μιας εμφανώς άνισης και διακριτικής εις βάρος των ΜμΕ μεταχείρισης, καταδικάζοντας όσους δεν διαθέτουν τα επιθυμητά χαρακτηριστικά σε «θάνατο». Και τούτο γιατί **το μικρό μέγεθος ενδέχεται να είναι σωστή επιχειρηματική στρατηγική, με δεδομένο το επίπεδο ανάπτυξης και τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.**

Είναι γνωστό π.χ. ότι στον τομέα των υπηρεσιών (τόσο των παραδοσιακών, όπως η εστίαση, όσο και των προηγμένων, όπως η πληροφορική), όπου η χώρα μας υπεραντιπροσωπεύεται σε κάθε περίπτωση, το μικρό επιχειρηματικό μέγεθος αποτελεί συχνά πλεονέκτημα αντί μειονέκτημα (ευελιξία, προσαρμοστικότητα κτλ.), ενώ στον βιομηχανικό τομέα αυτό αληθεύει σε πολύ μικρότερο βαθμό -εξ ου και η ύπαρξη πολύ λιγότερων ΜμΕ, καθώς εκεί ο ρόλος των οικονομιών κλίμακας και της τεχνολογίας έχουν μεγάλη βαρύτητα. Αν επιχειρείς να επιβάλεις στην ελληνική αγορά σίτισης την αντικατάσταση των χιλιάδων ταχυφαγείων της «γειτονιάς» από μερικά ή από ένα «ελληνικό McDonald's», γεγονός που θα εξαφανίσει την πολύτιμη διαφοροποίηση του προϊόντος, θα μειωθεί η απασχόληση σε μια περίοδο ιδιαίτερα αυξημένης ανεργίας και η χώρα ελάχιστα θα επωφεληθεί οικονομικά και κοινωνικά, ενδεχομένως μάλιστα θα χάσει. Μπορούμε στη συνέχεια να σκεφτούμε μια πιθανή εξαγορά της «ελληνικής McDonald's» από διεθνές fund, κατά το παράδειγμα της εξαγοράς της e-food από γερμανικό κολοσσό, και βεβαίως κατόπιν τη μεταφορά των κερδών της σε κάποιο υπεράκτιο κέντρο. Τι καλό θα προκύψει από κάτι τέτοιο, ώστε αντί ενδεχομένως να το καταπολεμήσουμε, να το ενισχύσουμε και με φοροαπαλλαγές και προνομιακή χρηματοδότηση;

Επίσης, δεν πρέπει να παραλείψουμε εδώ να αναφερθούμε στις κοινωνικοπολιτικές επιπτώσεις από τέτοιες συγχωνεύσεις και εξαγορές: η ολιγαρχική αυτή εξέλιξη, με τη συνοδευτική ανισοποίηση, της οποίας σταθήκαμε μάρτυρες τα τελευταία 30-40 χρόνια, ενώ ελάχιστα ή καθόλου δεν προωθεί την οικονομία, αντίθετα υπονομεύει την κοινωνία και τη δημοκρατία μας. Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι η θέση που βλέπει την ανάπτυξη της οικονομίας μας να προκύπτει κυριαρχικά από την αύξηση του επιχειρηματικού μεγέθους είναι παραπλανητική, ιδίως μάλιστα αν δεν αντιλαμβάνεται τα δομικά της χαρακτηριστικά, την παραγωγική της βάση, και αν επιχειρεί μονοσήμαντα να αυξήσει το μέγεθος χωρίς να σχεδιάζει τον παραγωγικό μετασχηματισμό, βάζοντας το «κάρο μπρος από τα άλογα».

Γιατί, επομένως, η κυβέρνηση επιφυλάσσει για τις συγχωνευόμενες επιχειρήσεις τέτοιου τύπου, προνομιακή και σε τελική διαπίστωση άνιση και άδικη μεταχείριση; Μα, για να πει εκ των υστέρων: «Ιδού, οι μεγάλες επιχειρήσεις επικρατούν στον ανταγωνισμό, έτσι είναι ο σύγχρονος κόσμος και η οικονομία του». Σε άλλο κείμενο μας έχουμε υποστηρίξει τα πλεονεκτήματα του μικρομεσαίου μεγέθους και στην αγορά ενέργειας, όπου η κυβέρνηση δημιουργεί ένα ολιγοπώλιο παρόχων ενέργειας, ιδίως από ΑΠΕ, με την ταυτόχρονη υποβάθμιση ως προς τον ευρύτερο δημόσιο ρόλο της και ιδίως την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ.

² Βλ. <https://www.enainstitute.org/publication/%ce%b7-%cf%83%cf%84%cf%81%ce%bf%cf%86%ce%ae-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-%ce%b1%cf%80%ce%b5-%ce%bd%ce%b1-%ce%bc%ce%b7%ce%bd-%ce%bf%ce%b4%ce%b7%ce%b3%ce%ae%cf%83%ce%b5%ce%b9-%cf%83%ce%b5-%ce%bc%ce%b9%ce%b1/>

Συνοψίζουμε: Συχνά το μέγεθος είναι αποτέλεσμα των διαφόρων συνθηκών και δομών που η επιχειρηματική δραστηριοποίηση συναντά και πιθανώς ανταποκρίνεται επαρκώς στα δεδομένα χαρακτηριστικά της. Έτσι, η προσπάθεια να τροποποιηθεί το μέγεθος χωρίς να αλλάξει η παραγωγική δομή ή π.χ. το επίπεδο εμπιστοσύνης στη χώρα, θα έχει ως κατάληξη την τεχνητή δημιουργία ολιγοπωλίων, εκεί ακριβώς όπου «φυσικά» και αποδοτικά επικρατεί η μικρή επιχειρηματικότητα. Στη χώρα μας, αλλά και διεθνώς, η τραπεζική χρηματοδότηση κατευθύνεται στις μεγάλες επιχειρήσεις. Γι' αυτό και οι διεθνείς οργανισμοί και πολλές κυβερνήσεις συγκροτούν ειδικά Ταμεία, που έρχονται να επιδιορθώσουν αυτήν την αποτυχία της αγοράς. Αν αντ' αυτού εδώ επιχειρούμε τη διασφάλιση περαιτέρω χρηματοδότησης των μεγάλων επιχειρήσεων, όπως φαίνεται να προκρίνει η κυβέρνηση, τι καλό περιμένουμε να δούμε στην οικονομία;

Ουσιαστικά, δύο είναι οι λόγοι που οι μεγάλες επιχειρήσεις (περιλαμβάνουμε και τις πολυεθνικές αλλά και τις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας) υπερτερούν έναντι των ΜμΕ. Συγκεκριμένα, το μέγεθος τους παρέχει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσω της αξιοποίησης των πάσης φύσης οικονομιών κλίμακας, καθώς η μεγάλη επιχείρηση, λόγω μεγέθους, μπορεί να παράσχει προϊόντα με μειωμένο κόστος. Το δεύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα προκύπτει από τη δυνατότητα καινοτομίας: η μεγάλη επιχείρηση, λόγω των δυνατοτήτων της να διατηρεί και να χρηματοδοτεί τμήματα E&A, πλεονεκτεί σε καινοτομία έναντι των ΜμΕ. Όμως, το δεύτερο αυτό πλεονέκτημα δεν είναι εξ ίσου βέβαιο με το πρώτο, καθώς συχνά οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι αρτηριοσκληρωτικές και ενίοτε καταπνίγουν αντί να προωθούν την καινοτομία, ενώ όχι σπάνια ορισμένες μικρές (π.χ. νεοφυείς) είναι αυθεντικά τεχνολογικά θερμκήπια.

Όμως, στην σχεδόν καθολική επικράτηση των μεγάλων επιχειρήσεων (πολυεθνικών, παγκόσμιων αλυσίδων αξίας) συνέβαλαν και άλλοι λόγοι, εκτός αγοράς, που σε μεγάλο βαθμό σχετίζονται με προσοδοθηρία και προνομιακή (πολιτική) μεταχείριση, όπως: α) Φορολογικοί: με την έννοια της τεράστιας μετακύλισης πόρων λόγω του φορολογικού «ντάμπινγκ», στο οποίο επιδόθηκαν σχεδόν το σύνολο των χωρών τα τελευταία 40-50 χρόνια, υπέρ των πολυεθνικών ιδίως επιχειρήσεων, β) Οικολογικοί: οι μεγάλες εταιρίες εξασφαλίζουν επιπρόσθετα αθέμιτα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, χάρη στο οικολογικό «ντάμπινγκ», γ) Εργασιακοί: η μεγάλη επιχείρηση υπερτερεί της ΜμΕ ως προς το φτηνότερο εργασιακό κόστος, λόγω π.χ. εξωπορισμού (outsourcing) και εν γένει του εργασιακού «ντάμπινγκ», και τέλος δ) Χρηματοδοτικοί: η μεγάλη επιχείρηση είναι σε θέση να χρηματοδοτείται κατά προτεραιότητα και προνομιακά έναντι της μικρής.

Το μικρό μέγεθος το επιχειρήσεων έχει τα καλά του, όμως έχει και πολλά κακά. Συχνά πρέπει να αυξηθεί, και χρειάζεται να εξετάζονται πολιτικές ενίσχυσής του, ιδίως συνδυαστικά με παραγωγική αναβάθμιση και ολιστικό σχεδιασμό. Αλλά αυτές οι πολιτικές δεν πρέπει την ίδια στιγμή να δημιουργούν προνομιακό πεδίο υπέρ των επιχειρήσεων μεγάλου μεγέθους, καθώς αυτό μάλλον στρεβλώνει παρά επιδιορθώνει την αγορά. Αναμφίβολα, είναι επίπονο έργο να εξετάσουμε προς τα πού θα προχωρήσουμε ενισχύοντας το μέγεθός και πού θα παρέμβουμε αποτρέποντάς το ή ακόμα και διαμοιράζοντάς το -και βέβαια προϋποθέτει δυνατότητα για τεκμηριωμένες πολιτικές (evidence based policies). Είναι επίσης δυνατή μια πρόσθετη στρατηγική που να ενισχύει τους συνεταιρισμούς και τις συμπράξεις μικρών επιχειρήσεων, συχνά με σημαντική κρατική αρωγή για παροχή τεχνικής, οικονομικής κτλ. βοήθειας (πράγμα που επιχειρήθηκε, αν και με αρκετή καθυστέρηση, προς τα τέλη ιδίως της προηγούμενης διακυβέρνησης: ενεργειακοί συνεταιρισμοί, δημιουργία εθνικού δικτύου στήριξης ΜΜΕ κτλ.

Η σημερινή πολιτική δεν συνάδει με αυτές τις συνετές προσεγγίσεις, και ενισχύει την υποψία ότι δεν στοχεύει στο καλό της οικονομίας, αλλά στο καλό μιας μικρής ολιγαρχικής δομής που απολαμβάνει εκτεταμένη προσοδοθηρία/προνομιακή μεταχείριση. Οι συγχωνεύσεις τις οποίες προαπαιτεί η κυβέρνηση για να στηρίξει τις μικρές επιχειρήσεις, μέσα σε ελάχιστο διάστημα, ούτε προκύπτουν εύκολα ούτε πέφτουν από τον ουρανό χωρίς μακρά περίοδο προετοιμασίας και χωρίς κρατική υποβοήθηση. Συνεπώς, το τελικό αποτέλεσμα θα προκύψει βεβαίως εν απουσία των μικρών επιχειρήσεων ή και λόγω της επιλεκτικής προτίμησης των μεγάλων, με προφανείς συνέπειες για την περαιτέρω ολιγαρχική εξέλιξη της οικονομίας και κοινωνίας μας, εις βάρος της συνοχής και της βιωσιμότητάς της, μάλιστα ακόμα και της ποσοτικής της μεγέθυνσης.

Η ενίσχυση της παρουσίας των ΜμΕ έχει συγχρόνως μια ιδιαίτερα σημαντική διάσταση: Οι ΜμΕ αποτελούν τη «ραχοκοκαλιά» της ελληνικής οικονομίας και συναποτελούν τη μεσαία τάξη. Με αυτή την έννοια, υπό κατάλληλες συνθήκες μπορούν να διασφαλίσουν βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη σε ένα πλουραλιστικό σύστημα και οικονομική δημοκρατία. Η διασφάλιση της οικονομικής δημοκρατίας στις μέρες μας είναι πολύ σημαντική, διότι πια έχει δημιουργηθεί μία τάξη εξαιρετικά πλούσιων ανθρώπων που κατέχει μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό του παγκόσμιου πλούτου. Η συγκέντρωση της παραγωγής και του πλούτου σε ελάχιστα χέρια είναι ασύμβατη όχι μόνο με την κοινωνικά βιώσιμη ανάπτυξη αλλά και με την αυθεντική έννοια της δημοκρατίας.

---

³ Το 1% του πληθυσμού κατείχε πάνω από το 45% του παγκόσμιου πλούτου το 2019, ενώ το φτωχότερο 50% του πληθυσμού το 1% του πλούτου.

Μια πιθανώς πιο αποτελεσματική απάντηση μπορεί να είναι η ανάπτυξη ενός ισχυρού τομέα μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με τις νεοφυείς να αποτελούν ένα ουσιώδες κρίσιμης σημασίας τμήμα τους, καθώς συνιστούν καίριο μέσο ανάπτυξης καινοτομιών ως καθοριστική «πρώτη ύλη» της εποχής της προηγμένης οικονομίας της γνώσης. Απαιτείται λοιπόν μια σειρά παρεμβάσεων: α) η υποβοήθηση των ΜμΕ ώστε να αποκτήσουν ένα κρίσιμο μέγεθος μέσω συνεργασιών (παραγωγικοί συνεταιρισμοί, clusters κτλ.) ή μέσω συγχωνεύσεων (όχι μέσω εξαγορών και απορροφήσεων) είτε μέσω συμμετοχής σε εγχώριες ή και παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, β) η υποβοήθηση της ψηφιοποίησής τους, γ) η ενίσχυση του εξαγωγικού τους προσανατολισμού, και δ) η δημιουργία υποστηρικτικών δομών που θα τους σταθούν αρωγοί, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και να αποτελέσουν ένα ισχυρό ανάχωμα στην ανέλεγκτη και ασύδοτη ολιγοπωλιακή μέγα-επιχειρηματική δραστηριότητα.

Παράλληλα, οι ΜμΕ και ιδίως οι συλλογικές τους εκπροσωπήσεις θα πρέπει να «πολιτικοποιηθούν» και να προωθούν τεκμηριωμένα επιστημονικά αιτήματα στο πλαίσιο του θεσμικού τους ρόλου, **απαιτώντας για τα μέλη τους την «επιπεδοποίηση του γηπέδου» (level playing field), την εξίσωση των όρων ανταγωνισμού, ώστε το γήπεδο του ανταγωνισμού να πάψει να έχει κλίση υπέρ των μεγάλων επιχειρήσεων.** Μόνο μέσω της πολιτικοποίησης μπορεί να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που προκαλούν τα «νεο-προνόμια» του φορολογικού, οικολογικού, εργασιακού, χρηματοδοτικού «ντάμπινγκ» που απολαμβάνουν οι μεγάλες επιχειρήσεις, αποκτώντας ακόμη μεγαλύτερη ισχύ, και τα οποία η κυβέρνηση θέλει να διευρύνει ακόμα παραπάνω, δίνοντας

---

⁴ Π.χ. η ενίσχυση-στήριξη δημιουργίας συνεργατικών σχηματισμών των ΜμΕ (και η δημιουργία Δικτύων και συνεργειών) να αποτελέσουν «ειδικές» δράσεις στα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα της νέας χρηματοδοτικής περιόδου 2021-2027 και με ειδικά χρηματοδοτικά κίνητρα (συλλογικές / διατομεακές δράσεις).

⁵ Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ είχε δημιουργήσει τη Δομή στήριξης ΜΜΕ με τη συμμετοχή της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων, της ΓΣΕΒΕΕ, της ΕΣΣΕ και με τη συνεργασία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης αλλά η κυβέρνηση Μητσοτάκη την εγκατέλειψε.

ΕΝΑ

**Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών**

ΕΝΑ Ινστιτούτο
Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 106 71 Αθήνα,
+30 210 364 7912

info@enainstitute.org
www.enainstitute.org

** Η παρούσα δημοσίευση εκφράζει τις απόψεις
του συγγραφέα και δεν εκφράζει απαραίτητα ή
και στο σύνολό της το ΕΝΑ*